

Teaching Guide

Identifying Data					2023/24
Subject (*)	Psyco-Educational Intervention in People with Difficulties in Learning to Write			Code	652438021
Study programme	Mestrado Universitario en Psicoloxía Aplicada				
Descriptors					
Cycle	Period	Year	Type	Credits	
Official Master's Degree	2nd four-month period	First	Obligatory	3	
Language	Spanish				
Teaching method	Face-to-face				
Prerequisites					
Department	Psicoloxía				
Coordinador		E-mail			
Lecturers	Gonzalez Seijas, Rosa Maria	E-mail	rosa.maria.gonzalez.seijas@udc.es		
Web					
General description	Esta materia ten como obxectivo afondar en: 1- a identificación das dificultades na aprendizaxe da escritura. 2- o deseño, adaptación e aplicación de técnicas de avaliación e intervención psicoeducativa nas dificultades na aprendizaxe da escritura.				

Study programme competences / results

Code	Study programme competences / results
A1	To recognize and respect human diversity and to understand that psychological explanations may vary across populations and contexts.
A2	To identify the personal, psycho-social and / or educative factors that may put human health at risk.
A3	Being able to elaborate a scientific report which involves defining a research problem, the hypotheses and variables, and defining the design, the sample and its method of selection, the tools for collecting data and their subsequent analysis and discussion.
A4	Being able to achieve an adequate level of understanding of the recipient's demand in every situation or application context.
A5	Being able to perform a psychological evaluation in the context of a scientific investigation.
A6	Knowing how to specify the demand and the objectives of the case, and to collect the information depending on them.
A7	Knowing to track on a case by choosing appropriate and realistic objectives.
A8	To know the basis for hypotheses establishment with respect to a particular case, and from them to deduce contrastable statements.
A9	Knowing the quasi-quantitative and quantitative methods and techniques for gathering information in applied psychology.
A10	Being able to design instruments for gathering information in programs of psychological intervention.
A11	Knowing all kind of limitations and restrictions (personal, social, economic, ethical, etc.) which has the scientific and technical research.
A12	To acquire a basic theoretical knowledge about the state of the art in the different areas involved in applied psychology.
A15	Being able to critically analyze the scientific literature.
A16	To acquire the knowledge and skills necessary for the exposition and defence of a research paper.
A18	To show an ethical and professional compromise with respect to civic, social and global responsibilities.
B1	Capacity for analysis and synthesis.
B2	Capacity for organization and planning.
B3	Teamwork.
B5	Skills in interpersonal relations.
B6	Critical thinking.
B7	Ethical commitment.
B8	Autonomous learning.
B9	Initiative and enterprising spirit.
B10	Motivation for quality.
B11	Troubleshooting.

B12	Decision-making.
B13	Ability to apply knowledge to practice.
B14	Interpersonal skills.
B15	Ability to work with an interdisciplinary team.
B16	Ability to communicate with non-experts in the field.
B17	Valuing diversity and multiculturalism.
B18	Ability to work autonomously.
C3	Using the basic tools of information and communication technologies (ICT) necessary for the exercise of the profession and for lifelong learning.
C4	To develop for the exercise of an open, educated, critical, committed, democratic and supportive citizenship, capable of analyzing reality, diagnose problems, develop and deploy solutions based on knowledge and oriented to common good.
C6	To critically assess the knowledge, technology and information available to solve the problems they face.
C7	To assume as professionals and citizens the importance of lifelong learning.
C8	Assessing the importance of research, innovation and technology development in the socio-economic and cultural progress of society.

Learning outcomes			
Learning outcomes	Study programme competences / results		
Coñecer e ser capaz de utilizar os diferentes modelos, teorías, métodos e técnicas de avaliación e intervención que son específicos dos distintos ámbitos da investigación en Psicoloxía Aplicada e desenvolver unha actitude crítica propia do espírito científico		BR6 BR9 BR16	CC4 CC7
Ser capaz de analizar a documentación bibliográfica necesaria para un traballo de investigación	AR2 AR9 AR10 AR11 AR12	BR10	CC6 CC8
Saber realizar un seguimento sobre un caso elixindo obxectivos pertinentes e realistas.	AR2 AR4 AR5 AR7 AR8	BR5 BR14	
Saber como especificar a demanda e os obxectivos do caso, e en función deles, recoller a información.	AR1 AR2 AR6 AR7	BR1 BR7	
Realizar unha avaliación psicolóxica no contexto dunha investigación científica.	AR5 AR6 AR7 AR8 AR18	BR2	
Lograr un adecuado nivel de comprensión da demanda do destinatario en cada situación ou contexto de aplicación.	AR6 AR7 AR18	BR1	
Recoñecer e respectar a diversidade humana e comprender que as explicacións psicolóxicas poden variar a través de poboacións e contextos.	AR1 AR2 AR18	BR7	

Ser capaz de deseñar instrumentos de recollida de información en programas de intervención psicolóxica.	AR2 AR5 AR6 AR15 AR16	BR7 BR9 BR11 BR13	CC3
Saber como especificar a demanda e os obxectivos do caso, e en función deles, recoller a información.	AR3	BR7 BR8 BR12 BR15	
Realizar unha avaliación psicolóxica no contexto dunha investigación científica.	AR1 AR2 AR5 AR6 AR18	BR1 BR2 BR3 BR7 BR17 BR18	
Lograr un adecuado nivel de comprensión da demanda do destinatario en cada situación ou contexto de aplicación.	AR2 AR4 AR5 AR6 AR7	BR1 BR3 BR7	
Recoñecer e respectar a diversidade humana e comprender que as explicacións psicolóxicas poden variar a través de poboacións e contextos.	AR7 AR8 AR18	BR1 BR7	

Contents	
Topic	Sub-topic
1- TEORIAS E MODELOS DE ESCRITURA	1.1. O CONTEXTO HISTORICO E SOCIAL DA INVESTIGACION EN ESCRITURA. 1.2. TEORIAS E MODELOS.
2- DESARROLLO DA ESCRITURA	2.1. O CEREBRO E A ESCRITURA. 2.2. FACTORES COGNITIVOS NO DESENVOLVEMENTO DA ESCRITURA.
3- MODELOS E APROXIMACIÓNS INSTRUCCIONALES	3.1. AVALIACIÓN DA ESCRITURA. 3.2. ESTRATEXIAS INSTRUCCIONALES NO ENSINO DA ESCRITURA.
4. ESCRITURA E POBOACIÓNS ESPECÍFICAS	4.1. INSTRUCIÓN EN ESCRITURA PARA ALUMNOS CON DIFICULTADES NA APRENDIZAXE.
5. INVESTIGACIÓN NA ESCRITURA	5.1. ANÁLISE DALGUNHAS INVESTIGACIÓNS ESPAÑOLAS

Planning				
Methodologies / tests	Competencies / Results	Teaching hours (in-person & virtual)	Student?s personal work hours	Total hours
Introductory activities	A1 A2	1	2	3
Case study	A1 A3 A4 A5 A6 A7 B3 B5 B7 B11 B12 B13	2	4	6
Workbook	B6 B8 B10 B17 B18 C7	3	5	8
Workshop	A10 A11 A12 A15 A16 A18 B1 B2 B9 B14 C3 C4	3	12	15

Supervised projects	A8 B7 B15 B16 C6 C8	2	8	10
Practical test:	A5 A6 A9 A16 B1 B2 B3 B12	2	11	13
Guest lecture / keynote speech	A1 B1 B6 B8 B12	7	0	7
Mixed objective/subjective test	A2 A6 A7 A10 A11 A12 A18 B1 B2 B6 B7 B8 B9 B10 B11 B12 B13 B18	1	4	5
Personalized attention		8	0	8

(*)The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Methodologies	
Methodologies	Description
Introductory activities	Establecer coñecementos previos e aclarar aspectos da guía docente.
Case study	Análisis de casos. Evaluación e intervención.
Workbook	Lectura de artigos que permiten profundar no tema correspondente.
Workshop	Seminario taller que facilite profundar nalgunhas estratexias de ensino-aprendizaxe.
Supervised projects	Seguimento da escritura de casos reais que facilitan a integración da teoría e a práctica.
Practical test:	Os procedementos e estratexias aprendidas con materiais específicos aplicaranse aos casos de DAE e serán presentados aos compañeiros/as.
Guest lecture / keynote speech	Explicación dos contidos.
Mixed objective/subjective test	A proba de avaliación final será unha proba mixta que combine preguntas de resposta curta, pregunta aberta de múltiples opcións e análises/avaliación/intervención de casos concretos sobre as DAE.

Personalized attention	
Methodologies	Description
Mixed objective/subjective test Guest lecture / keynote speech Supervised projects Case study	Estas metodoloxías terán tutoría personalizada segundo as necesidades do alumnado.

Assessment			
Methodologies	Competencies / Results	Description	Qualification
Mixed objective/subjective test	A2 A6 A7 A10 A11 A12 A18 B1 B2 B6 B7 B8 B9 B10 B11 B12 B13 B18	A avaliación final será unha proba mixta (individual) que combine preguntas de resposta curta, preguntas abertas, e de múltiples opcións. Ademais, terá un caso para analizar, avaliar e/ou intervir.	40
Supervised projects	A8 B7 B15 B16 C6 C8	Deseño e presentación dunha avaliación e intervención psicoeducativa dun caso con DAE. Traballo en grupo (mínimo 3 máximo 5).	40

Case study	A1 A3 A4 A5 A6 A7 B3 B5 B7 B11 B12 B13	Asistencia, participación e actitude nas actividades de clase (análise de casos, lecturas, aprendizaxe colaborativo e talleres).	20

Assessment comments

Observacións:

* Respecto da asistencia:

Alumnado con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia:

-O alumnado que non poida asistir a clase (modalidade non presencial ou o que estude a tempo parcial (previa autorización da comisión pertinente) é dicir, que teñen dispensa de asistencia total ou parcial, terán que ir á proba mixta (proba oficial) que será a mesma para todo o alumnado e valeralles o 50% da nota. Ademais, terán que realizar os traballos solicitados en clase que será o outro 50% da nota, e que deberán entregarse en tempo e forma co resto do alumnado de clase.

É indispensable que presenten dispensa de asistencia á profesora.

-Se non cumpren o requisito de dispensa da asistencia terán que ir á proba mixta e realizar os traballos solicitados en clase, dado que estes teñen unha porcentaxe na nota final. A súa nota será sobre o 80% posto que non poderán responder as esixencias do estudo de casos.

-Para o alumnado presencial, teranse en conta dúas faltas con xustificación médica. Non se terán en conta ningún outro tipo de xustificacións. Ej: carné de conducir, entrevista de traballo, acompañar a algún familiar, etc.

-A materia e cada parte da mesma considéranse aprobadas con 5.0.

-Os alumnos que teñen os traballos aprobados e o exame suspenso ou viceversa poden presentar o exame ou os traballos na convocatoria de xullo.

-Para facer media debe estar aprobado o exame (proba mixta). É unha condición indispensable.

Este criterio é válido para todas as convocatorias de exame.

NOTA:

A realización fraudulenta das probas ou actividades de avaliación, unha vez comprobada, implicará directamente a cualificación de suspenso na convocatoria en que se cometa: o/a estudante será cualificado con ?suspenso? (nota numérica 0) na convocatoria correspondente do curso académico, tanto se a comisión da falta se produce na primeira oportunidade como na segunda. Para isto, procederase a modificar a súa cualificación na acta de primeira oportunidade, se fose necesario.

Sources of information

Basic	- Arrimada, M., Fidalgo, R., Torrance, M. (2022). ¿Cómo prevenir las dificultades de aprendizaje en la escritura?. Pirámide - Arrimada, M., Torrance, M. y Fidalgo, R. (2020). El modelo de Respuesta a la Intervención en escritura: revisión de medidas de evaluación y prácticas instruccionales.. <i>Psychologist Papers</i>, Vol. 41(1), pp. 54-65 - Cuetos, F. (2009). <i>Psicología de la escritura</i>. Wolters Kluwer. - Defior, S., Serrano, F. y Gutiérrez, N. (2015). <i>Dificultades específicas de aprendizaje</i>. Editorial Síntesis. - González, R.M y Cuetos, F. (2008). <i>Actividades para el aprendizaje de la lectura y la escritura (ALE 1,2,3,4)</i>. CEPE - Graham, S. (2019). <i>Changing How Writing Is Taught</i>. <i>Review of Research in Education</i>. Vol. 43 (1). P. 277-303. Cuetos, F. (2009). <i>Psicología De La Escritura</i>. Wolters Kluwer. Cuetos, F., Ramos, J.L. y Ruano, E. (2004). <i>PROESC. Evaluación de los procesos de escritura</i>. TEA. González, R.M y Cuetos, F. (2008). <i>Actividades para el aprendizaje de la lectura y la escritura (ALE 1,2,3,4)</i>. CEPE. González, R.M. (2002). <i>PODER escribir. Programa de entrenamiento en procesos cognitivos de la escritura</i>. EOS. Graham, S., Harris, K. y Larsen, L. (2001). <i>Prevention and Intervention of Writing Difficulties for Students with Learning Disabilities</i>. <i>Learning Disabilities Research and Practice</i>, 16(2), 74-84. Graham S, Harris K.R.(2005). <i>Writing better: Effective strategies for teaching students with learning difficulties</i>. Baltimore: Brookes. Graham, S., Harris, K. R., y Larsen, L. (2001). <i>Prevention and intervention of writing difficulties for students with learning disabilities</i>. <i>Learning Disabilities Research and Practice</i>, 16, 74-84. Graham, S. (2018). <i>A revised writers within community model of writing</i>. <i>Journal of Educational Psychologist</i>, 53(4), 258-279. https://doi.org/10.1080/00461520.2018.1481406 Graham, S. (2019). <i>Changing How Writing Is Taught</i>. <i>Review of Research in Education</i>, 43(1), 277-303. https://doi.org/10.3102/0091732X18821125 Limia, S., Deaño, M., Conde, Á., Iglesias-Sarmiento, V., Alfonso, S. y Tellado, F. (2017) <i>Eficacia de un programa de escritura orientado metacognitivamente en alumnos de 3º a 6º grado de Educación Primaria con dificultades de aprendizaje en escritura</i>. <i>INFAD Revista de Psicología</i>. Vol. 1 (2). P. 61-70. https://doi.org/10.17060/ijodaep.2017.n1.v3.975 López Escribano, C. (2012). <i>La escritura</i>. En F. Cuetos. <i>Neurociencia del Lenguaje</i>. Editorial Medica Panamericana, pp.154-169. Roldán, L. y González, R.M.(2019). <i>Escribiendo narraciones y descripciones</i>. EOS Ripoll, J.C. (2018). <i>Atención a los trastornos del lenguaje, lectura y escritura en la escuela</i>. Monroy, R. (Ed.). <i>Manual práctico de logopedia</i>. (p. 45-56). PSYLICOM Distribuciones Editoriales. Sánchez, I y González, R.M. (2019). <i>Xavitor, o castor lector</i>. Glía. Troia, G.A, Olinghouse, N., Hawkins, L., Kioke, R., Cen, A., Wilson, J., Stewart, K. (2015). <i>Academic standards for writing</i>. <i>Elementary School Journal</i>. Vol. 116. P. 291-321. Troia, G., y Graham, S. (2017). <i>Use and acceptability of adaptations to classroom writing instruction and assessment practices for students with disabilities: A survey of Grade 3-8 teachers</i>. <i>Learning Disabilities Research & Practice</i>, 32, 257-269. https://doi.org/10.1111/lrdp.12135 Uceira, E., González, R. M., y Cuetos, F. (2012). <i>LOS TORRES UNA FAMILIA DE ESCRITORES</i>. Programa de intervención en los procesos de escritura para alumnos de segundo y tercer ciclo de primaria. CEPE, S.L.

Complementary	- Cuetos,F., Soriano,M., Rello,L (2019). Dislexia, ni despiste ni pereza. Madrid: La esfera de los libros - () . . Avendaño, A., Lombardía, C. López I. y Pacoret, C. (2012). O purreusco dos bosques. Editorial GLIA.Avendaño, A., Lombardía, C. López I. y Pacoret, C. (2012). As aventuras de Toreto. GLIA.Arias,O., y García.J. (2006). El papel de la revisión en los modelos de escritura. Aula Abierta, 88,37-52.Arroyo,R. y Salvador,F.(2005). El proceso de palmificación en la composición escrita de alumnos de educación primaria. Revista de Educación,336,353-376.Bilbao, M.C. y Santa, G. (2002). Evaluación e intervención en las dificultades de aprendizaje de la expresión escrita. En M.E. Del Campo (Ed.).Dificultades de Aprendizaje e intervención Psicopedagógica. Sanz y Torres, pp.463-494.Cuetos, F. (2011). Neurociencia del Lenguaje. Panamericana.Galve, J.L. (2005). BECOLE. EOS.García Sánchez (Coord.). (2002). Aplicaciones de Intervención Psicopedagógica. Pirámide.García Sánchez, J.N. (2001). Intervención psicopedagógica en las funciones verbales: lectura y escritura. En J.N. García Sánchez. Dificultades de aprendizaje e intervención psicopedagógica. Ariel, pp.101-123.García Sánchez, J.N. (2007). Dificultades del desarrollo. Pirámide.García, J. y De Caso, A.M. (2002). Estrategias cognitivas en la composición escrita: ilustración de un programa de intervención. En J.A. González- Pienda, J.C. Núñez, L. Álvarez y E. Soler. (Coords.). Estrategias de Aprendizaje. Pirámide, pp.141-162.González, R.M. y Otros (2013). Javitor, el castor lector y los amigos de las letras. CEPE.González, R.M., Cuetos,F., Vilar, J. y Uceira, E. (2015). Efectos de la intervención en conciencia fonológica y velocidad de denominación sobre el aprendizaje de la escritura. Aula Abierta, 43: 1-8.González, M. y Herrera, E. (2019). Evaluación neuropsicológica del lenguaje. Madrid: Editorial Síntesis.Graham, S., Gillespie A., McKeown., D. (2013) Writing: importance, development, and instruction. Reading and Writing 26, 1-15Jiménez, J. y Muñetón, M.A. (2002). Dificultades de aprendizaje de la escritura. Trotta.Mather, N.,. Wendling, B., Roberts,R. (2009). Writing Assessment and Instruction for Students with Learning Disabilities. San Francisco: John Wiley and sons.Peñafiel, M. (2009). Guía de intervención logopédica en la disgrafía. Síntesis.Puente, A., Jiménez,V. y Alvarado, J. (2009). ESCOLA, escala de conciencia lectora. EOS Uceira, E. González, R.M. (2015). La baraja de las palabras. EOS. -Bibliografía de Conciencia Fonológica Altozano,M. y González, A. (2013). Cono-fonos. GEU editorialGracia, C.(2008). Los sonidos de las palabras. CEPEGarcía, M. (2002). Vamos a jugar con.... Las palabras, las sílabas, los sonidos y las letras. CEPE.González, R.M. y Cuetos,f. (2008). Actividades para el aprendizaje de la lectura y de la escritura. CEPE.González , R.M. y Otros (2013). Javitor, el castor lector y los amigos de las letras. CEPE.Ramos, J. L. y Cuadrado, I. (2006). Prueba para la Evaluación del Conocimiento Fonológico ? PECO. EOS.Ramos, J.L., González, A. y Gutiérrez, R. (2023). Test de Evaluación de la Conciencia Fonológica, TECO. Gunti Psychometrics.Rodán, L. y González, R.M. (2019). Conciencia Fonológica y lectura de palabras. EOS.Sánchez, I. y González, R.M. (2019). Xavitor o castor lector 1,2,3. Glía.Uceira, E. y González, R.M.. (2015). La baraja de las palabras. EOS.

Recommendations

Subjects that it is recommended to have taken before

Disorders in Spoken and Written Language: Reading and Comprehension/652438019

Psychological assessment and intervention in learning disabilities/652438023

Subjects that are recommended to be taken simultaneously

Subjects that continue the syllabus

Other comments

(*The teaching guide is the document in which the URV publishes the information about all its courses. It is a public document and cannot be modified. Only in exceptional cases can it be revised by the competent agent or duly revised so that it is in line with current legislation.